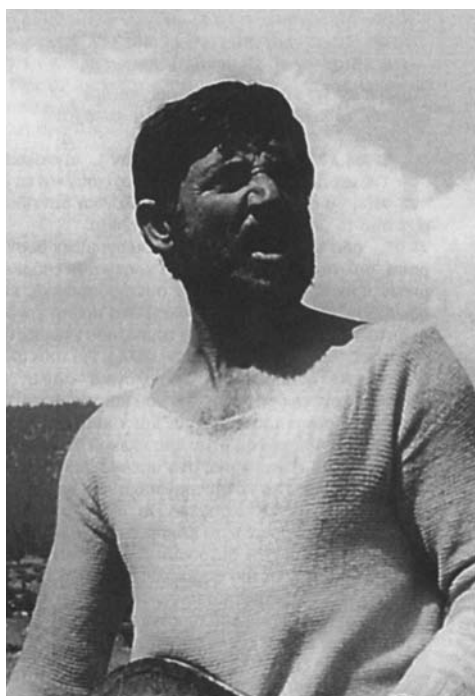

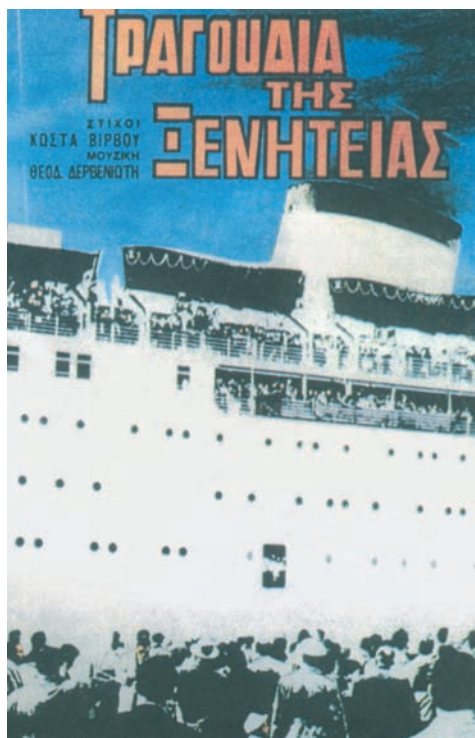

Θα δουλέψουμε..., θα κάνουμε παιδιά...,
θα σπουδάσουν...

Ο Αλέξης Δαμιάνος, σκηνοθέτης και πρωταγωνιστής στην ταινία «Μέχρι το πλοίο» (1966). Το έργο καταγράφει την πορεία και την αγωνία των ανθρώπων που ετοιμάζονται να μεταναστεύσουν

Το όνειρο για μια καλύτερη ζωή πάντοτε προκαλούσε και προσκαλούσε τον άνθρωπο για ένα ταξίδι. Ιδιαίτερα στην Ελλάδα, όπου το τοπίο, σε στεριά και σε θάλασσα, διαμορφώνει και τη φυγή ως ευκαιρία, οι κάτοικοι της πάντοτε έφευγαν σε ταξίδια, μακρινά ή κοντινά, αποκομίζοντας πλούτο και πείρα ζωής. Από τα τελευταία χρόνια του 19ου αιώνα, μέχρι τη δεκαετία του '70 στον εικοστό, το κύμα της μετανάστευσης έφερε τους Έλληνες στον Νέο Κόσμο αρχικά, και στη βιομηχανική Ευρώπη, που προσπαθούσε να συνέλθει από τις πληγές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Όσο κρατούσαν οι προετοιμασίες, μα και όταν αποχαιρετούσαν τους δικούς των πίστευαν πως όπου και να πήγαιναν, κάποια στιγμή θα επέστρεφαν. Βέβαια, το ταξίδι κρατούσε κάποτε πολύ, ίσως και μια ολόκληρη ζωή. Γενιές μεταναστών ζούσαν, ανάθρεφαν τα παιδιά τους και πέθαιναν με την ιδέα της επιστροφής, κρατώντας με τον ένα ή τον άλλο τρόπο την επαφή τους με την πατρίδα.

Ταυτόχρονα, υπήρχε πάντα και η σταθερή τους απόφαση να εργαστούν και να προκόψουν στον ξένο τόπο, που αργότερα έγινε η δεύτερη πατρίδα τους. Τον πρώτο καιρό είχαν να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της εγκατάστασης και της προσαρμογής στις συνθήκες, που τις βρίσκει μπροστά του όποιος τολμήσει ανάλογες αλλαγές. Την εποχή των «στοχαστικών προσαρμογών» ακολούθησε η δημιουργία μιας νέας ζωής: με το ελληνικό σχολείο, την εκκλησία, τους διάφορους συλλόγους και την αντίστοιχη κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική δράση. Παράλληλα, άρχισε να δημιουργείται και μια λογοτεχνία που αποτύπωνε τις συγκρούσεις και τις δοκιμασίες σε όλο το φάσμα της μεταναστευτικής διασποράς. Αυτός ο νέος λόγος εύρισκε κάποτε διέξοδο στο λαϊκό τραγούδι, στον κινηματογράφο αλλά και στις ατέλειωτες σειρές φωτογραφιών, που έκαναν κι αυτές το ταξίδι τους Ελλάδα - Αμερική...

Τραγούδια της ξενιτειάς: στίχοι Κώστας Βίρβος, μουσική Θόδωρος Δερβενιώτης. Το δίδυμο Βίρβος-Δερβενιώτης «έγραψε ιστορία» στο μεταπολεμικό λαϊκό τραγούδι. «Στις φάμπρικες της Γερμανίας και στου Βελγίου τις στοές...»-στίχοι και ήχοι που θα αντέχουν και θα αντηχούν σαν αρχαίο επίγραμμα όσο η Ελλάδα θα έχει μνήμη

Καζαντζίδης-Μαρινέλλα. Ένα ζευγάρι, μια φωνή, μια εποχή που εκφράζουν με το λαϊκό τραγούδι όλο τον σπαραγμό της ξενιτιάς και του αποχωρισμού

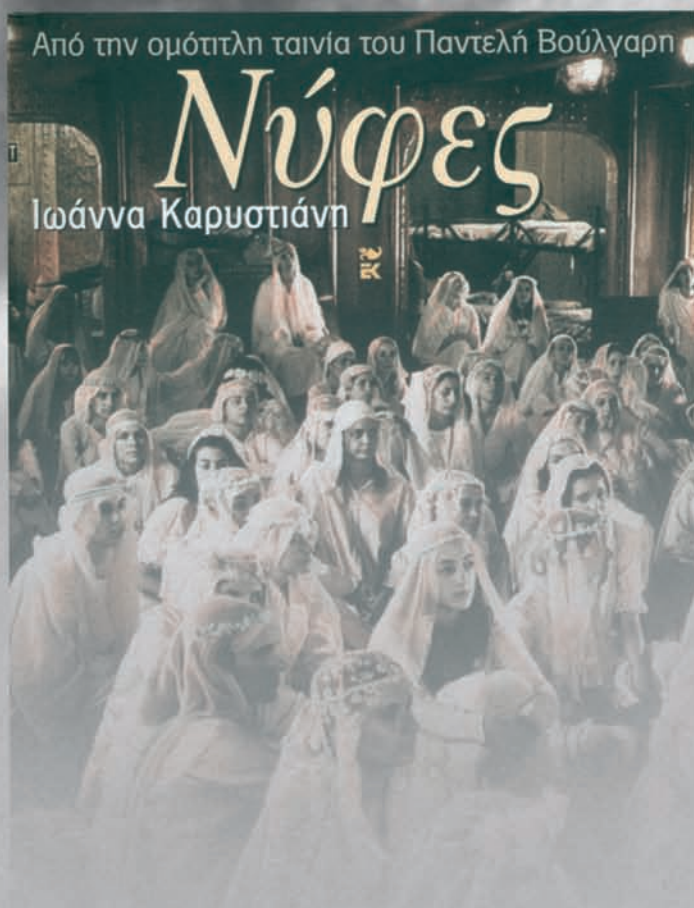

Το υπερωκεάνιο Ολύμπια

«Ταξιδεύοντας με το πλοίο King Alexander... για την Αμερική»

Αν η πεζογραφία είναι άσκηση στη μοναξιά, το σενάριο είναι άσκηση στη συνύπαρξη... και πειθαρχία σε ένα στόχο που ενώνει και κινητοποιεί για καιρό έναν ολόκληρο κόσμο.

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το σενάριο μιας κινηματογραφικής ταινίας. Ένα πλοίο ξεκινά από την Ευρώπη, μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με ανθρώπους και εμπορεύματα για την Αμερική. Ανάμεσα στους επιβάτες βρίσκονται και νεαρά κορίτσια από διάφορες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης· προορίζονται για σύζυγοι των μεταναστών που θέλουν να παντρευτούν κορίτσια από την πατρίδα τους. Η συμφωνία για τον γάμο γίνεται συνήθως μέσω κάποιου πρακτορείου ή μέσω γνωστών. Ο γαμπρός στέλνει τα χρήματα για το εισιτήριο και περιμένει στο λιμάνι τη μέλλουσα σύζυγό του. Για μια φτωχή ελληνική οικογένεια της εποχής εκείνης, το να κάνει γαμπρό «Αμερικάνο» ήταν συνήθως μεγάλη τύχη. Όχι μόνο πάντρευαν το κορίτσι τους και μάλιστα χωρίς προίκα, αλλά υπήρχε και η δυνατότητα και κάποιο από τ' αδέρφια της να δουλέψει στην Αμερική. Για τα ίδια τα κορίτσια όμως, ήταν μια απότομη και συχνά δύσκολη αλλαγή, καθώς έπρεπε να αφήσουν πίσω όχι μόνο τη μέχρι τώρα ζωή τους, αλλά και συχνά, την πρώτη νεανική τους αγάπη. Αυτή είναι και η περίπτωση της Χαρώς...

Από την ομότιπλη ταινία του Παντελή Βούλγαρη

Νύφες

Ιωάννα Καρυστιάνη

Στο απόσπασμα, που χωρίζεται σε δύο σκηνές, τα πρόσωπα είναι τέσσερα: η Χαρώ, ο Νικόλας, ο Νόρμαν και η Νίκη. Η πρώτη ανάγνωση μπορεί να γίνει με ανάλογο μοίρασμα των ρόλων.

Σκηνή πρώτη

Η Χαρώ τυλιγμένη μ' ένα σάλι και τους αγκώνες στην κουπαστή. Τα μάτια της στυλωμένα στο σκοτάδι. Τα αυτιά της τεντωμένα στον μονότονο ήχο των κυμάτων. Μ' ένα σιγανό σφύριγμα μιμείται τον ήχο. Μια θερινή μπόρα αρχίζει. Ξάφνου κάτι την παραξενεύει και την αναστατώνει. Πέρα στον μαύρο ορίζοντα ένα αλλόκοτο γαλαζωπό φως, μια λάμψη που όλο και μεγαλώνει. Γουρλώνει τα μάτια. Αρχίζει να ψελλίζει μπερδεμένες λέξεις.

ΧΑΡΩ   Άγιε... Άι Νικόλα μου...

Κάνει το σταυρό της. Πέφτει στα γόνατα. Ο Νικόλας με το μούτρο του μπλάβο φαίνεται στο τέλος του διαδρόμου να πηγαίνει βόλτα τα σκυλιά. Ακούει τις ακαταλαβίστικες λέξεις και το «Άι Νικόλα». Τρέχει προς τη Χαρώ.

ΝΙΚΟΛΑΣ   Τι είναι, βρε Χαρώ; Τι με θες; Εδώ είμαι... Ο Νικόλας...

Η Χαρώ σηκώνει το κεφάλι της και τον κοιτάζει.

ΧΑΡΩ   Ο Νικόλας ο καμαρότος. Ναι, αλλά εγώ είδα τον Άγιο Νικόλα.

ΝΙΚΟΛΑΣ   Πού;

ΧΑΡΩ   (δείχνοντας πέρα στη θάλασσα) Εκεί.

ΝΙΚΟΛΑΣ   Χαρώ, λάθος κάνεις. Ο Άι Νικόλας είναι προστάτης των ναυτικών.
Δεν παρουσιάζεται στις νύφες.

ΧΑΡΩ   Αφού σου λέω, τον είδα.

ΝΙΚΟΛΑΣ   Και τι σου είπε;

ΧΑΡΩ   Άκουσα κάτι σαν ψαλμωδία. Άκουσα τον Αντώνη που έψελνε.

ΝΙΚΟΛΑΣ   Ποιον Αντώνη, βρε Χαρώ;

ΧΑΡΩ   Τον άκουσα σου λέω.

Η Χαρώ λέει τα λόγια του ψαλμού.

ΝΙΚΟΛΑΣ   Χαρώ, ή σου 'στριψε ή έχεις πυρετό. Άντε μέσα και βάλε καμιά κομπρέσα με ξιδόνερο.

ΧΑΡΩ   Είναι που αμάρτησα. Είχα ορκιστεί στον Αντώνη αιώνια αγάπη. Νικόλα, κρύψε με κάπου. Στις κουζίνες, στις μηχανές. Θέλω να γυρίσω στην Ελλάδα.

ΝΙΚΟΛΑΣ   Και να σε κρύψω, μία μέρα προτού φτάσουμε κάνουμε γενική καθαριότητα μην αρπάξουμε πάλι κάνα πρόστιμο. Θα σε βρουν.

ΧΑΡΩ   Θα παρακαλέσω τον καπετάνιο.

ΝΙΚΟΛΑΣ   (απογοητευμένος) Σώθηκες.

ΧΑΡΩ   (προσέχοντας το πρόσωπό του) Χτύπησες.

ΝΙΚΟΛΑΣ   Έπεσα. Άντε στην παρέα σου. Άντε στη Νίκη.

Η βροχή δυναμώνει. Ο Νικόλας δε γίνεται να την αφήσει εκεί. Τη συνοδεύει μέσα. Η βροχή συνεχίζεται. Μόνη η Χαρώ, με τα μαλλιά μούσκεμα, τραγουδάει σιγανά, σχεδόν ψιθυριστά.

ΧΑΡΩ

Ζωή πικρές με πότισες,
χαρά δεν έχω νιώσει
πολλά δεν έχω, αγάπη μου,
κι ό, τι έχω σ' το 'χω δώσει.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τι είδε η Χαρώ;
2. Τι πιστεύει ο Νικόλας γι αυτά που του λέει;
3. Πώς εξηγεί η ίδια όσα της συνέβησαν;
4. Ποια είναι η επιθυμία της Χαρώς και γιατί δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί;
5. Γιατί δεν μπορεί να τη βοηθήσει ο Νικόλας;
6. Ποια συμβουλή της δίνει;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να εξετάσετε τα συναισθήματα της Χαρώς, όπως αυτά παρουσιάζονται μέσα στο κείμενο.
2. Πώς την αντιμετωπίζει ο Νικόλας; Τι άνθρωπος πιστεύετε ότι είναι;
3. Βρείτε μέσα στο κείμενο φράσεις που δείχνουν τη συμπάθειά του ή την προσπάθεια να αντιμετωπίσει λογικά τα πράγματα.
4. Πώς θα μπορούσε να φερθεί στη Χαρώ ένας άλλος, λιγότερο υπομονετικός;
5. Ποιά αντιμετώπιση πιστεύετε ότι θα είχε μια τέτοια περίπτωση σήμερα;
6. Αν έπρεπε να σκηνοθετήσετε την παραπάνω σκηνή, πώς θα θέλατε να παιχτεί:
  - α) με τη Χαρώ ήρεμη, απόκοσμη και απελπισμένη;
  - β) με τη Χαρώ νευρική, μιλώντας γρήγορα και με πολλές σπασμωδικές χειρονομίες;
  - γ) με το Νικόλα λογικό, ψύχραιμο, αποφασιστικό και με συμπάθεια για τη Χαρώ;
  - δ) με το Νικόλα αποφασιστικό, λίγο ειρωνικό και κάπως απότομο;
7. Συζητήστε και παίξτε στην τάξη τις παραπάνω εκδοχές. Διαλέξτε, δικαιολογώντας την επιλογή σας, μία από αυτές για κάθε πρόσωπο.

Σκηνή δεύτερη

Η Νίκη κάθεται εκεί που άλλοτε καθόταν η Χαρώ. Στο βάθος του διαδρόμου εμφανίζεται μια ανοιχτόχρωμη φιγούρα που στέκεται εκεί. Ο Νόρμαν. Στη μασχάλη του το μεγάλο κουτί Χατζή-Μπεκίρ Λουκούμ. Με αργά βήματα έρχεται προς τη Νίκη. Την πλησιάζει. Η Νίκη μαζεύει το πανεράκι της και του ελευθερώνει το κάθισμα. Ο Νόρμαν κάθεται και γυρίζει προς τη Νίκη. Αφήνει στα χέρια της το κουτί. Γέρνει ελαφρά προς το μέρος της, γυρίζει το πέτο της βγάζοντας μία-μία, καρφίτσες και βελόνες. Τις καρφισώνει στο δικό του. Ζυγίζει τις λέξεις του.

NORMAN Σ' αγαπο.

NIKH Μη.

NORMAN Μα σ' αγαπώ.

NIKH Μη μ' αγαπάς.

NORMAN Γιατί;

NIKH Είμαι Ελληνίδα.

NORMAN Και;

NIKH Μη μ' αγαπάς.

NORMAN Επειδή είσαι Ελληνίδα;

NIKH Ναι.

NORMAN Σε σιέφτομαι όμως.

NIKH Σταμάτα.

NORMAN Γιατί;

Η ματιά της Νίκης στέκεται στη βέρα του Νόρμαν. Φέρνει το χέρι του πιο κοντά της και τεντώνει το δάχτυλο με το δαχτυλίδι.

NORMAN Έχει τελειώσει.

Βγάζει τη βέρα και τη χώνει στην τσέπη του.

NORMAN Αύριο φτάνουμε. Κι ο ράφτης σου θα σε περιμένει. Ένας άγνωστος άντρας.

NIKH Η νονά μου ζούσε παλιά στο Σικάγο. Ήξερε την οικογένειά του. Σμυρνιοί.

NORMAN Μην τον ακολουθήσεις.

Πάυση

NIKH (χαμένη) Τι θα πει και η Αλεξάνδρα;

NORMAN Ποια;

NIKH Δεν ξέρεις για την Ελένη, την αδερφή μου.

Δεν ξέρεις για την Αλεξάνδρα, την ξαδέρφη μου.

- NOPMAN Πες μου.
 ΝΙΚΗ Είναι μεγάλη ιστορία.
 NOPMAN Νίκη, πόσες μεγάλες ιστορίες κουβαλάς;
Σιωπή
 ΝΙΚΗ *(χαμηλώνοντας τα μάτια)* Ο Πρόδρομος είναι καλός άνθρωπος. Πώς μπορεί να τον κοροϊδέψει η οικογένειά μου για άλλη μια φορά; Δεν μπορώ να του κάνω τέτοιο πράγμα.
 NOPMAN Δεν καταλαβαίνω.
 ΝΙΚΗ Είμαι νύφη αντικαταστάτρια. Στη θέση της αδερφής μου που δεν άντεξε και γύρισε πίσω.
Ο Νόρμαν μένει άναυδος
 NOPMAN Καμιά φορά οι πολιτισμένοι, οι θερμοί, οι γλυκείς Ανατολίτες, με τις γυναίκες τους γίνονται βάρβαροι. Και το δεχόμαστε. Είναι απάνθρωπο, που να πάρει!
 ΝΙΚΗ Πού να καταλάβεις τα δικά μας...
 NOPMAN Καταλαβαίνω.
 ΝΙΚΗ Τότε μη μ' αγαπάς.
 NOPMAN Μα σ' αγαπώ. Και, Θεέ μου, πόσο σε θαυμάζω. Νίκη, πώς θα σε χάσω; Και πώς θα σε ξεχάσω; Δε γίνεται πια.
 ΝΙΚΗ Κατάλαβε με.
 NOPMAN Βοήθησέ με.
 ΝΙΚΗ Ο Πρόδρομος περιμένει για δεύτερη φορά. Είναι ζήτημα τιμής. Κανείς δε θα παντρευτεί αδερφές και ξαδέρφες αν έρθω μαζί σου. Η οικογένειά μου θα βγάλει κακό όνομα. Θα μας λένε π..... Ο θείος μου, η ξαδέρφη μου η Αλεξάνδρα, οι δικοί μου θα καταριούνται ο ένας τον άλλο. Πρέπει να πάω στο Σικάγο. Να παντρευτώ τον Πρόδρομο. Για τις γυναίκες της οικογένειας. Τίμιες. Και για τις έξι κοπέλες από τη Σαμοθράκη. Σ' εμένα βασίζονται. Τόσες womens.
 NOPMAN Λάθος.
 ΝΙΚΗ Σωστό.
 NOPMAN Womens είναι λάθος. Women.
 ΝΙΚΗ Γυναίκες. Είμαστε απλώς γυναίκες.

Ιωάννα Καρυσιάνη, *Νύφες*

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τι λέει ο Νόρμαν στη Νίκη;
2. Τι κάνει προτού της μιλήσει για τα αισθήματά του;
3. Πώς αντιδρά η Νίκη; Ποιες είναι οι πρώτες αντιδράσεις της;
4. Τι μαθαίνουμε για τον μελλοντικό της σύζυγο; Πώς λέγεται και γιατί δεν τον παντρεύτηκε η αδελφή της; Ποιος είχε μεσολαβήσει για το συνοικέσιο;
5. Γιατί είναι «ζήτημα τιμής» να τον παντρευτεί η Νίκη;
6. Γιατί πιστεύετε ότι η Νίκη παίρνει την απόφαση να παντρευτεί με συνοικέσιο;
7. Γιατί ο Νόρμαν δεν μπορεί να το δεχτεί και να το καταλάβει;
8. Ποια είναι η φράση που χρησιμοποιεί η Νίκη για τον εαυτό της και για τις κοπέλες της οικογένειάς της; Τι εκφράζει, μέσω αυτής, για τη θέση της γυναίκας την εποχή εκείνη;
9. Η Νίκη, στο τέλος της συνομιλίας τους, ζητά δύο πράγματα από τον Νόρμαν, αρνητικά και καταφατικά ειπωμένα. Ποια είναι αυτά; Τι συναισθήματα δείχνουν;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες για να σκηνοθετήσετε, η μία τον ρόλο του Νόρμαν και η άλλη της Νίκης. Πριν καταλήξετε, σιεφτείτε και συζητήστε τα παρακάτω:
  - α) Ο Νόρμαν και η Νίκη ανήκουν σε δύο διαφορετικούς κόσμους. Ποιοι είναι αυτοί και γιατί δεν γίνεται να συναντηθούν;
  - β) Η Νίκη εξηγεί, ήρεμα και λογικά, τους λόγους για τους οποίους πρέπει να παντρευτεί τον Πρόδρομο. Ελάχιστα όμως, μιλάει για τα δικά της αισθήματα ή τις επιθυμίες. Τι είδους χαρακτήρα φανερώνει αυτή η συμπεριφορά;
  - γ) Ποια και πόσα είναι τα πρέπει που αναγκάζουν τη Νίκη να παντρευτεί; Τι σύστημα αξιών δείχνουν;
  - δ) Εκτός από αγάπη, τι άλλο αισθάνεται ο Νόρμαν για τη Νίκη;
  - ε) Ποια από τα παρακάτω αφορούν καθένα από τα δύο πρόσωπα; αγάπη, θαυμασμός, απελπισία, αποφασιστικότητα, αναγκαστική αποδοχή, διαμαρτυρία, απόγνωση, αίσθημα ευθύνης, απορία, πόνος.
2. Γράφουμε... το μυθιστόρημα της ταινίας
Επιλέξτε ένα πρόσωπο το οποίο μετά από πολλά χρόνια αφηγείται την ιστορία. Αρχίστε κάπως έτσι: «Την είδα στο κατάστρωμα. Κοιτούσε στο βάθος του ορίζοντα, σαν να μην έβλεπε τίποτα. Σαν να μην ήταν εκεί. Πού ταξίδευε το μυαλό της; Την πλησίασα. Ούτε φάνηκε να με πρόσεξε. Μια στιγμή έκανα να γυρίσω πίσω. Δεν ήξερα τι να πω. Πώς ν' άρχιζα; Τι να της έλεγα, ώστε να προσέξει ότι τουλάχιστον ήμουν εκεί».
3. Δείτε την ταινία του Παντελή Βούλγαρη *Οι νύφες* και συζητήστε το καθένα από τα πρόσωπα.
4. Προσπαθήστε να βρείτε, ρωτώντας μεγαλύτερους σας, παρόμοιες ιστορίες και διηγηθείτε τις.
5. Αναζητήστε πληροφορίες για τους πρώτους μετανάστες στα Λευκώματα του Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., *Από τη ζωή των Ελλήνων στη Διασπορά*.

Νύφες... νύφες... νύφες...

«Το μουστάκι»: ενώνοντας τις διαφορές

Το κείμενο που ακολουθεί αναφέρεται στη ζωή των πρώτων Ελλήνων εργατών στη Γερμανία, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Όπως διαπιστώνουμε, ανάμεσα στα προβλήματα που είχαν να αντιμετωπίσουν αυτοί τα πρώτα χρόνια ήταν και οι διαφορετικές αντιλήψεις και ο τρόπος ζωής...

Το σήμα κατατεθέν του πατέρα μου ήταν πάντα το χοντρό του μουστάκι. Στη δεκαετία του πενήντα, όταν πήγε στη Γερμανία να δουλέψει, μετά από λίγον καιρό ο προϊστάμενος στο εργοστάσιο του είπε: «Η τη δουλειά ή το μουστάκι. Διάλεξε ποιο από τα δυο θες να χάσεις».

Την εποχή εκείνη υπήρχαν πολύ λίγοι ξένοι κι ακόμη λιγότεροι ξένοι με μουστάκι. Όταν θέλησε να μάθει τον λόγο, του είπαν ότι οι Γερμανοί συνάδελφοι τον βλέπουν και τρομάζουν. Ο πατέρας μου ήξερε καλά τι θα πει τρόμος. Είχε ζήσει τη σφαγή της Σμύρνης, είχε ζήσει το Αλβανικό Μέτωπο, τον Εμφύλιο, τη φτώχεια, την ανεργία, δεν ήθελε λοιπόν να τρομάζει τους ανθρώπους. Το ξύρισε. Τώρα όμως, τρομάζε ο ίδιος και σε ένα μήνα το ξανάφησε. «Ας με διώξουν», είπε. «Δεν θα μου λεν οι Γερμανοί πώς να ξυρίζομαι».

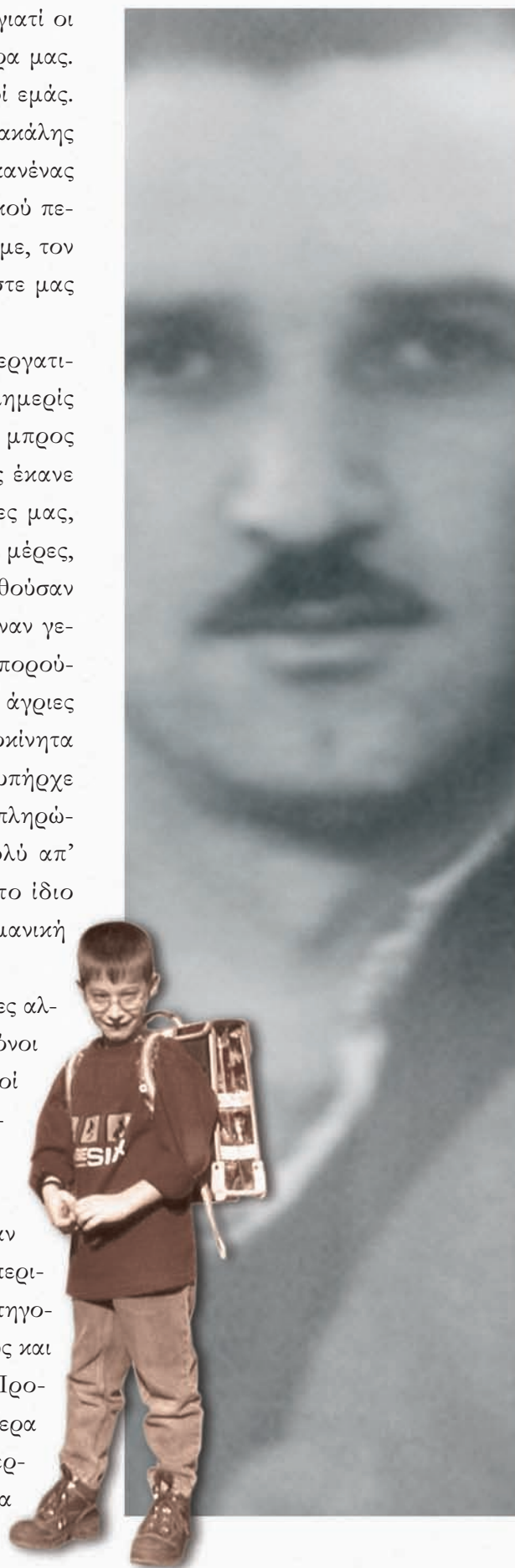
Δεν τον έδιωξαν, γιατί είχαν προλάβει να δούνε όλοι πως δίχως εκείνες τις τρίχες ήταν κι αυτός ένας συνηθισμένος άνθρωπος σαν τους ίδιους και δεν υπήρχε λόγος να τον φοβούνται.

Είχαμε προλάβει όμως κι εμείς να διαπιστώσουμε γιατί οι γείτονές μας Γερμανοί δεν καλημέριζαν την καλημέρα μας. Μας φοβούνταν. Εμείς φοβόμασταν αυτούς κι αυτοί εμάς. Όταν μπαίναμε στο μπακάλικο να ψωνίσουμε, ο μπακάλης βιαζόταν να ξεμπερδεύει μαζί μας και, αν τύχαινε κανένας γείτονας να 'ρχεται από απέναντι, άλλαζε καλού καιρού πεζοδρόμιο. Οι ποσότητες των τροφίμων που αγοράζαμε, τον είχαν τρομάξει και το είχε διαδώσει παντού. Άλλωστε μας έβλεπαν όλοι που γυρίζαμε καταφορτωμένοι. [..].

Ο δρόμος που έμεναν οι γονείς μου ήταν ένας εργατικός δρόμος που σπάνια συναντούσες άνθρωπο. Ολημερίς βρίσκονταν κλεισμένοι στα εργοστάσια, ολοβραδīs προς στην τηλεόραση κι ολονυχτίς κοιμούνταν. Όποιος έκανε κάτι έξω απ' αυτά, ήταν ύποπτος. Οι συμπατριώτες μας, που έρχονταν από μακριά να γιορτάσουμε τις άγιες μέρες, τους τρώμαζαν και τους πανιόβαλλαν. Παρακολουθούσαν πίσω από τις κουρτίνες τα αυτοκίνητα που κατέφθαναν γεμάτα οικογένειες, ταψιά και τεντζερέδες,* και δεν μπορούσαν να καταλάβουν τι συμβαίνει. Για εκείνους ήταν άγριες μέρες και δεν ησύχαζαν, ώσπου ν' ακούσουν τα αυτοκίνητα να φεύγουν. Ρωτούσαν τον σπιτονοικοκύρη μήπως υπήρχε καμιά κρυφή ταβέρνα μες στο σπίτι του και ποιος πληρώνει όλα τούτα τα φαγιά. Εκείνος φοβόταν πιο πολύ απ' όλους, γιατί είχε καταντήσει να 'ναι ξένος μέσα στο ίδιο του το σπίτι. Μόνο η δική του οικογένεια ήταν γερμανική κι ούτε ήξερε μέχρι τότε θα εξακολουθούσε να 'ναι.

Μέσα στο αχούρι του ζούσαν άλλες δυο οικογένειες αλλοδαποί, μία ιταλική και μια ακόμα ελληνική. Οι μόνοι γκασταρμπάιτερ σ' ολόκληρη την περιοχή. Όλοι αυτοί ανεβοκατέβαιναν τις σάπιες σκάλες που χρησιμοποιούσαν η γυναίκα του και τα παιδιά του, μπαινόβγαιναν στο ίδιο αποχωρητήριο της αυλής με ξεκούμπωτα πουκάμισα και λυμένα ζωνάρια και ανοιγόκλειναν την ίδια πόρτα, που πίσω της ποτέ δεν ήξερες τι σε περιμένει. Τα 'λεγε όλα αυτά στους γείτονες, όταν τον κατηγορούσαν πως έφερε μες στα πόδια τους τούς αγριωπούς και πεινασμένους αγνώστους για μία χούφτα μάρια. Προσπαθούσε να τους πείσει, ότι τα κεφαλάκια και τα έντερα που έβλεπαν να κουβαλάνε οι νοικάρηδες του, προέρχονταν από αρνάκια που αγόραζαν κανονικά από τα

σφαγεία κι όχι από σφαγμένους Γερμανούς. Τι να πει κι ο ίδιος, που τα παιδιά του τού μιλούσαν ήδη λέξεις ακαταλαβίστικες και τρώγανε όλα αυτά [...]. Το σπίτι του βρωμοκοπούσε σκόρδο χωρίς να το βάζει στο στόμα του. Όπως κι εκείνοι, μισούσε το σκόρδο κι, όμως, ήταν αναγκασμένος να ανέχεται την μπόχα του, για να μπορεί ν' αγοράζει τα λουκάνικα που τόσο αγαπούσε. Η κόρη του αγάπησε το σκόρδο, επειδή προηγουμένως αγάπησε τον Έλληνα που το 'τρωγε. Όταν περνάω από την Κολωνία, πηγαίνω και τους βλέπω. «Το καλοκαίρι θα 'ρθω στην Ελλάδα», μου λέει κάθε φορά ο παλιός μου σπιτονοικοκύρης. «Ο εγγονός μου μαθαίνει Ελληνικά». Ποτέ δεν ήρθε. Και γιατί να 'ρθει άλλωστε; Η Ελλάδα πήγε κοντά του.

Αντώνης Σουρούνης (Γερμανία)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ξεχωρίστε από το κείμενο τι λένε και τι κάνουν με το μουστάκι του πατέρα:
  - α) Ο προϊστάμενος
  - β) Οι Γερμανοί συνάδελφοι του πατέρα
  - γ) Ο ίδιος
  - δ) Ο γιος αφηγητής.
2. Γιατί φοβάται τους Έλληνες ο μπακάλης της γειτονιάς;
3. Πώς ζούσαν οι άνθρωποι της γειτονιάς τους;
4. Πότε και γιατί αποκτούσε ενδιαφέρον για τους γείτονες ο εργατικός δρόμος για τους Γερμανούς γείτονες;
5. Πώς ήταν η πολυκατοικία και ποιοι ζούσαν σ' αυτήν;
6. Τι παράπονα κάνουν οι Γερμανοί στον σπιτονοικοκύρη και τι τους απαντά αυτός;
7. Ο ίδιος όμως σιέπτεται και άλλα που δεν το ομολογεί; Ποια είναι αυτά;
8. Το διήγημα τελειώνει με τη φράση: «Η Ελλάδα πήγε κοντά του». Τι εννοεί;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Φτιάχνουμε όλοι μαζί από το κείμενο δυο σκηνές. Τα πρόσωπα είναι:

A' σκηνή Πρόσωπα:

- αφηγητής
- προϊστάμενος
- πατέρας με το μουστάκι
- σπιτονοικοκύρης

B' σκηνή Πρόσωπα:

- Τέσσερεις - πέντε γείτονες
- σπιτονοικοκύρης

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ (εκφράσεις που ... έχουν το γούστο τους ...)

Σήμα κατατεθέν: εμπορικό διακριτικό σημείο (λέξη, ονοματεπώνυμο, σύμβολο κ.λπ.) που έχει κατατεθεί στο Υπουργείο Εμπορίου και έχει κατοχυρωθεί ως διακριτικό γνώρισμα μιας επιχείρησης και τίθεται πάνω σε κάθε προϊόν.

(Μπαμπινιώτη, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*,
εκδ. Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ, Αθήνα 1998)

ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ

Βρείτε επιχειρήσεις ή προϊόντα που έχουν σήμα κατατεθέν.

ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Ποιο είναι το «σήμα κατατεθέν» του πατέρα; Τι εννοεί το παιδί, όταν χρησιμοποιεί αυτή τη φράση;

Από τα Σχολεία της Ελληνικής Κοινότητας του Montreal

Η συγγραφέας-εκπαιδευτικός καταγράφει τις εμπειρίες της από τα μαθήματα Ελληνικών στο Μόντρεαλ. Η ίδια, καθώς προέρχεται από την Ελλάδα, παρατηρεί στοχαστικά τις τρεις γενιές Ελλήνων του Μόντρεαλ με τους οποίους έρχεται καθημερινά σε επαφή.

- Κάθονται απέναντί μου με σκυμμένα κεφάλια στα τετράδιά τους και γράφουν. Πότε -πότε σηκώνουν το χέρι ψηλά και ρωτούν: «Τι θα πει συντριβή* και τι θα πει κατάνυξη*»; «Κυρία, τι θα πει εποικοδομητικό*»;».

Έξω το χιόνι πέφτει πυκνό. Το θερμόμετρο θα 'χει κατέβει κάτω από τους -15 βαθμούς. Αυτή η μουντή συννεφιά κάνει το πρωινό να μοιάζει με σούρουπο. Και η παγωνιά απλώνεται πένθιμη σε τούτη την πλαστική συνοικία των μεταναστών. Τα σπίτια πανομοιότυπα, με άσπρα τουβλάκια, τετραγωνισμένα μπαλκόνια και μαύρα κάγκελα. [...]

Πόσο μακρινές φαντάζουν οι λαμπερές αλιουνίδες μέρες* της Ελλάδας, τα πρώτα κλωνάρια ανθισμένης μυγδαλιάς, η γεμάτη ζωντάνια κίνηση των δρόμων. Μ' επαναφέρουν στο χώρο οι επίμονες ερωτήσεις των παιδιών. Εδώ και ώρα προσπαθούν να γράψουν περίληψη μιας σελίδας Θρησκευτικών. Τα βιβλία του Οργανισμού* είναι γι' αυτά δύσκολα. Αλλά σε τούτα τα σχολεία του Σαββάτου, τα σχολεία της συμπληρωματικής εκπαίδευσης, όπως τα λένε, τα βιβλία στέλνονται κάθε χρόνο από την Ελλάδα για τα παιδιά των μεταναστών είναι τα βιβλία που διδάσκονται και στα ελληνικά σχολεία. Ακατανόητα γι' αυτά τα κουρασμένα παιδιά, που όλη τη βδομάδα πηγαίνουν στο γαλλικό σχολείο γιατί έτσι τα υποχρεώνει ο νόμος, μεταξύ τους μιλάνε Αγγλικά, γιατί τα βρίσκουν πιο εύκολα, και στο σπίτι ακούνε την «ελληνική γλώσσα» που έχουν φτιάξει οι Έλληνες της Αμερικής.

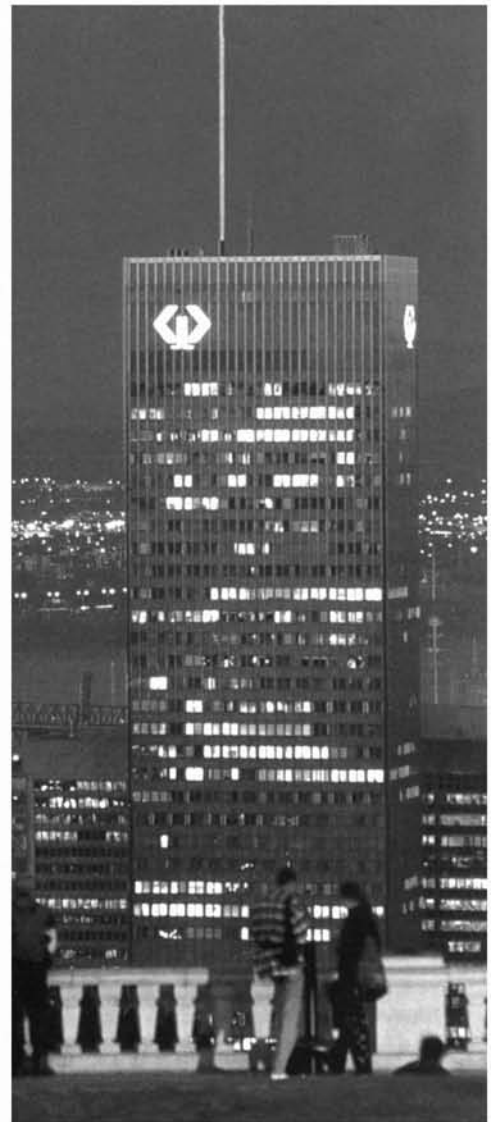
-Κυρία, σήμερα δε διάβασα, γιατί χθες μουβάρησε η θεία μου και πήγαμε και με το κάρο στη μαρκέτα με τον πατέρα μου για στέκια.

Τ' Αγγλικά διασκευασμένα σ' ελληνική διάλεκτο που την καταλαβαίνει μόνο το γκέτο των Ελλήνων. Ωστόσο, οι γονείς επιμένουν να μάθουν τα παιδιά Ελληνικά. Να γνωρίσουν τη χώρα και τον πολιτισμό των παππούδων τους. [...]

Πιο πολύ συγινούνται, όταν βλέπουν τα παιδιά να μαθαίνουν ελληνικούς χορούς. Ο κυρ Παναγιώτης από τη Ρούμηλη, μάγειρας σαράντα χρόνια στο Μοντρεάλ, συνταξιούχος πια, δεν μπορούσε να συγκρατήσει τα δάκρυά του, όταν έβλεπε τον εγγονό του, ένα ροδομάγουλο αμερικανοποιημένο έφηβο, που ακούει στο όνομα Πητ και παίζει μετά μανίας χόκεϋ, να χορεύει τσάμικο κρατώντας την ελληνική σημαία στο χέρι.

Οι χοροί αξίζουν πάνω απ' όλα για τους Έλληνες μετανάστες. Μπορεί ο Κοραής και ο Σεφέρης να 'ναι φιλά γράμματα στην ελληνική τους συνείδηση, αλλά ο λυγμός* του κλαρίνου ζυπνά βασανιστικά τη νοσταλγία σε τούτη την κρύα ξένη χώρα. Ξαναζούν μέσ' από τις στροφές του καλαματιανού τα παλιά πανηγύρια των χωριών τους, ανασαίνουν θυμάρι και ελιά, δοκιμάζουν ζυμωτό ψωμί και κοκορέτσι. Και αχνά θυμούνται την νεανική φωτογραφία τους της ελληνικής ταυτότητας. Εκείνης που κάποτε παράπεσε εδώ και πολλά χρόνια ανάμεσα στον Ατλαντικό και τη φτώχεια.

Η κυρα-Σταμάτα απ' την Κυπαρισσία φωτογραφίζεται κάτω απ' τον γυάλινο ουρανοξύστη με πολλά πατώματα. Στέλνει στην αδελφή της στο χωριό, με ανορθόγραφη αφιέρωση. [...] Καθαρίστρια στο αγγλικό νοσοκομείο, καταλαβαίνει όλες κι όλες πέντε λέξεις «στα ξένα», όπως λέει. Δε γνωρίζει τίποτ' άλλο εδώ, έξω απ' τη διαδρομή δουλειά-σπίτι. Άντε και κάνα δυο εκκλησιές του Παρι Εξτένσιον, της φτωχογειτονιάς όπου ζουν οι περισσότεροι Έλληνες. Και το ελληνικό μπακαλικάνι με το καλό κεφαλοτύρι. [...] Τα μουσεία του Μόντρεαλ δεν έχουν καμιά θέση στον σκληρό αγώνα της επιβιώσής της. Ούτε στον δικό της, ούτε στον άντρα της. Πλάι τους, οι ντόπιοι περνούν αδιάφοροι, ολοκληρωτικά δοσμένοι στους υπολογιστές και την εφιαλτικά προγραμματισμένη απομόνωσή τους, και αυτούς τους αφήνουν απέξω. Εκεί στην άκρη της ζωής, που κάνει κρύο. Εκεί που αρχίζεις και αναρωτιέσαι ποιος είσαι;

«Κανάντιαν – Γκρηκ», απαντά η Λένα στην Α' Λυκείου, που επιμένει ότι το επίθετό της είναι Κοκκινόπουλος και όχι Κοκκινόπουλου. Που βάζει τα νύχια της μπλε για να 'ναι μοντέρνα και φοράει δι-σολα φτηνά παπούτσια από μαγαζί ευκαιρίας. «Κανάντιαν – Γκρηκ» συμφωνεί και η Γεωργία, που πηγαίνει με τη μάνα της στις αγρυπνίες της παλαιοημερολογήτικης εκκλησίας. [...]

Ο Θανάσης προθυμοποιείται να μαζέψει τις περιλήψεις. Ώρα να κάνουν λίγο φασαρία και ν' αστείευτούν μεταξύ τους στ' Αγγλικά. Τους μαλώνω. «Όποιος μιλάει αγγλικά στο ελληνικό σχολείο θα έχει μια μονάδα κάτω στο βαθμό του». Και για να τραβήξω την προσοχή τους, πιάνω έν' απ' τ' αγαπημένα τους θέματα: Θάματα Αγίων. Ότι ιστορίες ξέρω για τους Αγίους των Επτανήσων, τον Άγιο Ραφαήλ, τον Άγιο Χαράλαμπο, τις διηγούμαι διανθισμένες με λεπτομέρειες. Με κοιτούν με γουρλωμένα μάτια. Δε θέλουν να βγουν στο διάλειμμα, για ν' ακούσουν τη συνέχεια της ιστορίας. Η Αμερική του φαστ φουντ και της τεχνολογίας έχει ανάγκη από την έκπληξη και το απρόοπτο. Τους διηγούμαι για τα φύκια της θάλασσας που τα βρίσκουν μπλεγμένα στα πόδια των αγίων, για τους ναυτικούς που βλέπουν οράματα στις τρικυμίες, για τις θαυματουργές εικόνες της Παναγίας. Από κει συνεχίζουμε για τον Παπαδιαμάντη και τον Κόντογλου, τους θρύλους για τις γοργόνες και τους ήρωες. [...] «Να μας πείτε κι άλλα, κυρία. Αυτά μας αρέσουν, τα βιβλία δεν τα καταλαβαίνουμε».

Ο Διονύσης είναι από τη Ζάκυνθο, συνονόματος του πολιούχου του νησιού. Γεννήθηκε εδώ, την Ελλάδα την ξέρει μόνο απ' τις διηγήσεις των γονιών του. Πηγαίνει, όμως, τις Κυριακές και βοηθάει τον παπά στη λειτουργία. Συνεπαρμένος απ' τις ιστορίες για τον Άγιο Διονύσιο, σηκώνει το χέρι του: «Κυρία, τώρα που θα πάτε στην Ελλάδα μπορεί να συναντήσετε κανέναν Άγιο; Αν δείτε πάντως τον Άγιο Ζακύνθου να του πείτε χαιρετισμούς απ' το Διονύση απ' το Μόντρεαλ». Δεν αστειεύεται. Με κοιτά ίσα στα μάτια, σοβαρός, με την παιδική αγνότητα. Θα θυμάται, άραγε, σε δεκαπέντε χρόνια καμιά από τις αιγαιοπελαγίτικες Παναγιές που είδε ετούτο το χιονισμένο πρωινό στο ελληνικό σχολείο. [...]

Περιοδικό η λέξη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Σε ποια εποχή του έτους και σε ποια χώρα αναφέρεται το κείμενο;
2. Ποιοι είναι οι μαθητές του ελληνικού σχολείου; Ποια μαθήματα διδάσκονται;
3. Ποιες άλλες γλώσσες χρησιμοποιούν καθημερινά και γιατί;
4. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν τα παιδιά στο ελληνικό σχολείο;
5. Ποια άλλα πρόσωπα αναφέρονται στο κείμενο, ποια είναι η ηλικία τους, η καταγωγή τους και με τι ασχολούνται.
6. Τι σημαίνουν για τον Έλληνα μετανάστη οι ελληνικοί χοροί και τα τραγούδια;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Βρείτε μέσα από το κείμενο τα επίθετα που δίνουν την ατμόσφαιρα της γειτονιάς του ελληνικού σχολείου τον χειμώνα.
2. «Γ' Αγγλικά διασκευασμένα σ' ελληνική διάλεκτο»: φτιάξτε σ' ένα φύλλο χαρτί το δικό σας λεξιλόγιο... από αγγλικές λέξεις που είναι διασκευασμένες στα Ελληνικά. Ποιες λέξεις από το κείμενο θα σημειώνατε σ' αυτό; Μέσα σε παρένθεση γράψτε τη λέξη στ' Αγγλικά ή τα Γαλλικά και τη μετάφρασή της στα ελληνικά. Δέστε το παράδειγμα: μουβάρω: (to move into...): μετακομίζω
3. Διαβάστε το κείμενο του Νίκου Καζαντζάκη «Η μητέρα» από την *Αναφορά στον Γκρέκο* (σελ. 44-45). Γιατί συγκινείται η μητέρα, όταν ακούει τον γιο της να της διαβάζει τα συναξάρια;
4. Πώς εξηγείτε αυτή την κοινή αντίδραση των μαθητών του ελληνικού σχολείου και της μητέρας του Νίκου Καζαντζάκη;
5. Ζητήστε από δυο ή τρία παιδιά της τάξης σας να μιλήσουν για το μάθημα των Ελληνικών. Τι βρίσκουν εύκολο, τι δύσκολο και τι ενδιαφέρον. Σημειώστε τις απαντήσεις τους και παρουσιάστε τις προφορικά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ

εποικοδομητικό: αποτελεσματικό, χρήσιμο, ωφέλιμο

συντριβή: βαθιά θλίψη

κατάλυξη: μεγάλη ευλάβεια

αλκυονίδες μέρες: οι ηλιόλουστες ημέρες στο τέλος Ιανουαρίου και αρχές Φεβρουαρίου τον χειμώνα στην Ελλάδα

ο λυγμός του κλαρίνου: η μελαγχολική μουσική του κλαρίνου

στην άκρη της ζωής: στο περιθώριο

τα βιβλία του Οργανισμού: πρόκειται για τα βιβλία του Οργανισμού Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων (ΟΕΔΒ) του ελληνικού κράτους που προωθεί τα διδακτικά βιβλία στα σχολεία της Ελλάδας και της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο Εξωτερικό. Μέχρι το τέλος περίπου του εικοστού αιώνα, ο ΟΕΔΒ χορηγούσε βιβλία για τη διδασκαλία των Ελληνικών ως μητρικής γλώσσας. Σήμερα, όμως, ο Οργανισμός έχει περιλάβει στο πρόγραμμά του ειδικές εκδόσεις για τη διδασκαλία των Ελληνικών και σε μαθητές του Εξωτερικού.

«... κι εμένα τώρα περνάει από μπροστά μου όλη μου η ζωή στο Άαχεν»

Οι γονείς της Κωνσταντίνας είναι εκπαιδευτικοί και έχουν πάρει απόσπαση στη Γερμανία, για να διδάξουν τα Ελληνικά στα Ελληνόπουλα. Το σχολείο που δουλεύουν βρίσκεται στο Άαχεν. Η Κωνσταντίνα πηγαίνει το πρωί στο γερμανικό σχολείο και το απόγευμα στο ελληνικό, που είναι στο ίδιο κτίριο. Στο κείμενο που ακολουθεί, το κορίτσι μας μιλάει για τις πρώτες εμπειρίες της από την πόλη και τα δύο της σχολεία.

Το σπίτι μας είναι σ' ένα μεγάλο δρόμο με δέντρα και στη μέση παρτέρια και λουλούδια. Μένουμε στον τρίτο όροφο, και στο ισόγειο είναι το μαγαζί που πουλάει τα ψωμάκια. Το δωμάτιό μου μεγάλο, μ' ένα κρεβάτι σχεδόν διπλό, μπρούτζινο, σαν του παλιού καιρού. [...] Μια τρύπωνα κάτω από την κουνουπιέρα, μια την άνοιγα και κοιτάζα απέναντι, από το μεγάλο παράθυρο που έπιανε όλο τον τοίχο, τα φανάρια της Άνναστράσσε – ένα δρόμο όχι πολύ μεγάλο, στολισμένο με παλιά φανάρια. Εκεί πηγαίναμε με τον μπαμπά, μόλις τέλειωνα τα μαθήματά μου, να κάνουμε βόλτα, παρ' όλο που άρχιζε να σκοτεινιάζει. Όταν χιόνιζε, στραφτάλιζαν οι νιφάδες στο φως των φαναριών. Τις Παρασκευές, που δεν είχαμε σχολείο την άλλη μέρα ούτε εγώ ούτε ο μπαμπάς, πηγαίναμε βόλτα στους πεζόδρομους που ήταν εκεί γύρω, χαζεύαμε τα μαγαζιά, δηλαδή εγώ χάζευα, και καταλήγαμε σ' ένα μεγάλο καφενείο, το Κινγκ Κόλετζ, που είχε καρέκλες από χοντρή ψάθα και ξύλινα τραπέζια. Εγώ έπαιρνα μια ζεστή σοκολάτα κι ο μπαμπάς μια μπίρα. Αν χασομερούσαμε, μας έλεγε η μαμά γελώντας: «πάλι έξω το ριζάτε;» Εκεί σ' αυτόν τον δρόμο με τα φανάρια, έλεγα στον μπαμπά όλα μου τα μυστικά. [...] Τα πιο πολλά για το σχολείο, που το λάτρευα.

Το αγάπησα από την πρώτη στιγμή που το είδα. Παρ' όλο που, πριν μπούμε μέσα την πρώτη μέρα, χτυπούσε η καρδιά μου σαν τρελή, και τα χέρια μου, που κρατούσε το ένα ο μπαμπάς και το άλλο η μαμά, είχαν ιδρώσει. Μπήκαμε σε μια μεγάλη αυλή στρωμένη με πρασινόγκριζες πλάκες κι ένα μεγάλο στέγαστρο γύρω γύρω. «Ο διευθυντής, ο χειρ Χάινερ, μας περιμένει στο γραφείο του», λέει η μαμά. Παίρνουμε ένα διάδρομο με πλακάκια μπεζ και βυσσινιά. Ο διάδρομος ατέλειωτος, μα σ' όλο το μήκος, από τη μια μεριά, απ' άκρη σ' άκρη, παράθυρα με περβάζι τους γλάστρες – γλάστρες με διαφορετικά λουλούδια και φύλλα η καθεμιά. Στον απέναντι τοίχο, πίνακες. Η καρδιά μου δε χτυπούσε πια, γιατί αποξεχάστηκε και χάριζε. Ανεβήκαμε μια σκάλα, που αντί για κάγκελα είχε άσπρο μεταλλικό δίχτυ κι η κουπαστή της ήταν σιούρα βυσσινιά. Φτάσαμε στον πρώτο όροφο και σταθήκαμε μπροστά σε μια πόρτα που ο μπαμπάς είπε πως ήταν το γραφείο του διευθυντή. Δεν ξέρω τι άλλο χρώμα πήρα από το κανονικό χλομό μου. Σίγουρα θα έμοιαζα με λειψανάκι. Η μαμά χτύπησε την πόρτα και ο μπαμπάς γύρισε και με κοιτάξε: «Κωνσταντινώ, κουράγιο, αφού σου είπαμε πως είναι ο καλύτερος».

Η πόρτα άνοιξε από μόνη της, ο μπαμπάς μ' έσυρε σχεδόν μέσα, μα, πριν μπούμε καλά καλά, ήρθε και στάθηκε μπροστά μας ένας κύριος όχι πολύ ψηλός, με κοικωνωπά μαλλιά και γαλανά μάτια, που χαμογελούσε και φαίνονταν τα κάτασπρα δόντια του. Ουφ! Η καρδιά μου έπαψε να παίζει ταμπούρο. Εκείνος έσκυψε, με φίλησε και είπε στα ελληνικά: «Καλώς το παιντί μας». Ο μπαμπάς μου είχε πει πως ο χειρ Χάινερ λατρεύει την Ελλάδα και μαθαίνει ελληνικά. Πήγε στο γραφείο του, που ήταν μεγάλο, φορτωμένο με πολλά χαρτιά, κι ανάμεσα στις στοίβες ξεπρόβαλλε ένα μπλε βάζο με κίτρινα τριαντάφυλλα. Μας είπε να καθίσουμε, κι εγώ κάθισα στην άκρη άκρη μιας καρέκλας. Έτσι και κουνιόμουνα λίγο, θα 'πεφτα κάτω. «Πού είσαι, Φάρμουρ*, ν' ακούσεις τι μου είπε». Πως βλέπει στο πρόσωπό μου ότι θα τα καταφέρω, και δεν είπε πως έχω βλέμμα εξεταστικό, αλλά έξυπνο και θεληματικό. Ύστερα σηκώθηκε και με πήρε από το χέρι να με πάει στην τάξη μου.

Χαιρετισμός 'Αγαπητοί άναγνωστες

Είναι τώρα δύο δεκαετίες, από το 1962, που εγκαταστάθηκε το σχολείο ALBERT-SCHWEITZER και άνοιχθηκε τόν προορισμό του, όλησδήποτε διαπαιδαγώγηση και διδασκαλία τών μαθητών. Για τή παιδιά μας σίγουρα ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, για τή ζωή ενός σχολείου στυτομο. Έως έτος 1962 διπλάσιος σχεδόν έριθός παιδιών επισκεπτόταν το σχολείο, σήμερα έχουμε περί τή 530 παιδιά,σόν συνέπεια τής μείωσης τών γεννήσεων.Τότε ήταν γερμανοί μαθητές και καθηγητές.Σήμερα κίθονται στις τάξεις μας, παράλληλα με τους γερμανούς, 330 Έλληνες και 50 άκρια μαθητές από 9 διαφορετικά έθνη.Στό διδακτικό προσωπικό άνήκουν 24 Γερμανοί και 10 Έλληνες εκπαιδευτικοί.

Γερμανική νοοτροπία-Ελληνική ταυτότητα.Συχνά άλλοι κίθονται μες χαρίζουν.Επί έτος είμαστε μία κοινότητα,μιά κοινότητα σφιχτοδεμένη.Ζούμε μαζί, έργαζόμαστε μαζί,εκτιμάμε και σεβόμαστε ό ένας τόν άλλο,κατευθυνόμενοι από ένα σκοπό,ένα καθήκον'νά διδάξουμε,νά διαπαιδαγωγήσουμε τή νεολαία,νά προσφέρουμε βοήθεια για τόν μέλλον της.Κίθουμε μία πνοή από τόν πνεύμα τού μεγάλου μας εδεργέτη,δταν πρόδίκτον δυσκολίες.'Η σχολική πραγματικότητα έχει γίνει άδουαλη,πύφωνα με τήσ ιδέα αυτού τού άειδίτου-λοφός και άέχαστου ένδρα,προσπαθούμε νά είμαστε λίγο πατριότα,όχι μόνο σχολείο.Γι'αυτό είμαστε άπερφημοί,διότι δε δουλεύουμε με μεγάλα λόγια,άλλά με πράξεις,έως τόν πρότυπό μας,ό ALBERT SCHWEITZER,άέν άφήνουμε τή πράγματα στήν τύχη τους,άλλά προσπαθούμε νά μεταδώσουμε ήθικες άρχές:έιρήνη,χαρά,άξιοπρέπεια χαρακτηρίζουν τή δουλειά μας.Εβήξαμε νά μείνει τόν πνεύμα τού εδεργέτη μας στό σχολείο.Αυτή είναι ή εδμή μου και ή εδμή όλων μας στή σημερινή επέτειο.-

Η Διευθύντρια
R. Schmidt
SCHMIDT

Liebe Leser,

Zwei Jahrzehnte sind es her, da die Albert-Schweitzer-Schule im Jahre 1962 eingeweiht und ihrer Bestimmung, der Erziehung und Unterrichtung von Schülern, übergeben wurde; aus der Perspektive unserer Kinder sicher eine lange, im Leben eines Schulhauses jedoch nur eine kurze Zeit. Eine Zeit allerdings, in der sich hier so manches geändert, gewandelt hat.

Waren es 1962 fast doppelt so viele Kinder, die hier die Schulbank drückten, so sind es heute, als Folge des starken Geburtenrückgangs, nur noch knapp 530. Damals waren es deutsche Schüler und deutsche Lehrer, die die Albert-Schweitzer-Schule mit Leben erfüllten. Heute sitzen neben 150 Grundschulern 50 ausländische Kinder aus neun Nationen in unseren GS-Klassen. 330 weitere Schüler sind Griechen, die zweisprachig die Klassen 6 bis 9 besuchen.

Zum Lehrkörper gehören 24 deutsche und 10 griechische Kollegen.

[...] Περπατούσα στους διαδρόμους πλάι στο διευθυντή, προσπαθούσα να μην καμπουριάζω και κοιτάζα ολόγυρα με το ...έξυπνο και θεληματικό μου βλέμμα, ώσπου φτάσαμε στην τάξη. Όσο ο χερ Χάινερ μιλούσε με τη δασκάλα, εγώ κοιτάζα την αίθουσα, που είχε μεγάλα παράθυρα με γλάστρες στα περβάζια και ζωγραφιές στους τοίχους. Τα παιδιά κάθονταν το καθένα στο δικό του θρανίο. Ήταν σχεδόν όλα κατάξανθα με γαλανά μάτια, μα εγώ ξεχώρισα ένα με λοξά σιούρα μάτια κι ένα μαυράκι με σγουρά μαλλιά. Όλα είχαν το βλέμμα τους καρφωμένο πάνω μου. Ο χερ Χάινερ μου χάιδεψε το κεφάλι κι έφυγε. Η δασκάλα, μια ξανθιά κοπέλα με πρόσωπο γεμάτο πανάδες, μου έδειξε να καθίσω σ' ένα άδειο θρανίο στην πρώτη σειρά. Στο διπλανό καθόταν ένα κοριτσάκι με μαλλιά κόκκινα σαν φλόγες, που μου χαμογελούσε.

Η δασκάλα πήγε να γράψει σ' ένα τεράστιο πίνακα που έπιανε όλο τον τοίχο. Ευτυχώς που το καλοκαιρί, πριν φύγουμε από την Ελλάδα, έκανα γερμανικά, κι έτσι μπορούσα τουλάχιστον να ξεχωρίζω τα γράμματα. Ύστερα η φράου Στέφανι -έτσι κατάλαβα πως την έλεγαν τη δασκάλα μας, γιατί μου έδειξε τον εαυτό της και είπε «Φράου Στέφανι»- μας έλεγε μία μία τις λέξεις που είχε γράψει στον πίνακα, κι εγώ την κοιτάζα στο στόμα, για να καταφέρω να τις προφέρω.

Στο απογευματινό σχολείο, στα Ελληνικά, δεν έχω πρόβλημα. Ο μπαμπάς κι η μαμά μου είχαν μάθει να διαβάζω. Πρώτη και δευτέρα δημοτικού κάνουν μαζί μάθημα – είμαστε έντεκα παιδιά όλα κι όλα. Ευτυχώς δεν έχω δασκάλα τη μαμά. Θα ένιωθα παράξενα. Εκείνη διδάσκει στην πέμπτη και στην έκτη, και τα παιδιά τη λατρεύουν. Μόλις τη δουν, τρέχουν και την αγκαλιάζουν και φωνάζουν όλα μαζί «κυρία Στέλλα, κυρία Στέλλα». Είμαι πολύ περήφανη για τη μαμά μου. [...]

Το γερμανικό σχολείο δεν αστειεύεται. Όταν στο δημοτικό – που έχει τέσσερις τάξεις – δεν είσαι πολύ καλός, δεν περνάς στο γυμνάσιο, που έχει άλλες οκτώ τάξεις και που από κει μπορείς να πας στο πανεπιστήμιο, αλλά συνεχίζεις υποχρεωτικά έξι ακόμα χρόνια και ύστερα μπορείς να παρακολουθήσεις επαγγελματικές ή τεχνικές σχολές. Η μαμά λέει πως αυτό είναι πολύ άδικο, γιατί δεν μπορεί ένα παιδί από τα δέκα του να κριθεί για την υπόλοιπη ζωή του. Εκτός από τη Σίγκριντ, την κοκκινομάλλα, που έγινε η κολητή μου, έκανα παρέα με πολλά παιδιά από την τάξη, κι από αγόρια πιο πολύ με το μαυράκι, τον Διαγόρα, που μου φάνηκε παράξενο να έχει ελληνικό όνομα. Ο μπαμπάς όμως μου εξήγησε πως σε κάποια μέρη της Αφρικής υπάρχει συνήθεια να δίνουν αρχαία ελληνικά ονόματα. Ο Διαγόρας είναι ο πρώτος μαθητής στην τάξη, κι όσο κι αν ιδρώνει ο Ντάβιντ, που είναι δεύτερος, δεν μπορεί να τον φτάσει, και κυρίως στην αριθμητική, όπου ο Διαγόρας μπορεί να αφαιρέσει από το σαράντα εννιά το δεκατρία έτσι απέξω, ενώ εμείς μόλις που μπορούμε να πούμε τρία πλην ένα πόσο κάνει.

Άλκη Ζέη, Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της.

*Φάρμογο: έτσι φωνάζει τη γιαγιά της στην Ελλάδα η Κωνσταντίνα

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Σε ποιο δρόμο του Άαχεν μένει η Κωνσταντίνα με τους γονείς της;
2. Πώς περνά τις Παρασκευές της;
3. Γιατί λάτρευε το γερμανικό σχολείο η Κωνσταντίνα; Ξεχωρίστε τι λέει για το κτίριο και τι για τους δασκάλους.
4. Ποιοι είναι οι φίλοι της Κωνσταντίνας στο γερμανικό σχολείο;
5. Τι μας λέει για το ελληνικό σχολείο η Κωνσταντίνα;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Η ματιά της Κωνσταντίνας
Φανταστείτε ότι... η Κωνσταντίνα, αντί να γράφει τα παραπάνω, γυρίζει μαζί με ένα φίλο της ένα βίντεο για το σπίτι της. Ποιες οδηγίες πρέπει να του δώσει, για να έχει το βίντεο τις εικόνες που μας περιγράφει.
2. Ξεχωρίστε από το κείμενο όλες τις πληροφορίες που σας χρειάζονται για να φτιάξετε δύο σκηνές:
  - ο μπαμπάς συνοδεύει την Κωνσταντίνα στο γερμανικό σχολείο
  - η συνάντηση με τον διευθυντή
(πρόσωπα: ο διευθυντής, ο μπαμπάς και το κορίτσι).
3. Ποιες πληροφορίες μας δίνει η Κωνσταντίνα για το γερμανικό εκπαιδευτικό σύστημα; Ποια γνώμη έχει η μητέρα της γ' αυτό;
4. Ποια είναι η δική σας γνώμη για το σύστημα αυτό; Μπορείτε να προτείνετε κάτι διαφορετικό;
5. Η Κωνσταντίνα είναι ένα παιδί που αλλάζει χώρα και σχολείο. Με ποια διάθεση αντιμετωπίζει όλες αυτές τις αλλαγές;
6. Τι θα κάνατε εσείς, αν βρισκόσαστε σε παρόμοια θέση;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ Φράσεις που έχουν το γούστο τους, ... αν τις συνδυάσω σωστά!

χτυπούσε η καρδιά μου σαν τρελή: είχα μεγάλη αγωνία

η καρδιά μου έπαψε να παίζει ταμπούρλο: η μεγάλη αγωνία πέρασε

είχαν το βλέμμα τους καρφωμένο πάνω μου: τα μάτια τους δεν έφευγαν από πάνω μου, με κοίταζαν με περιέργεια

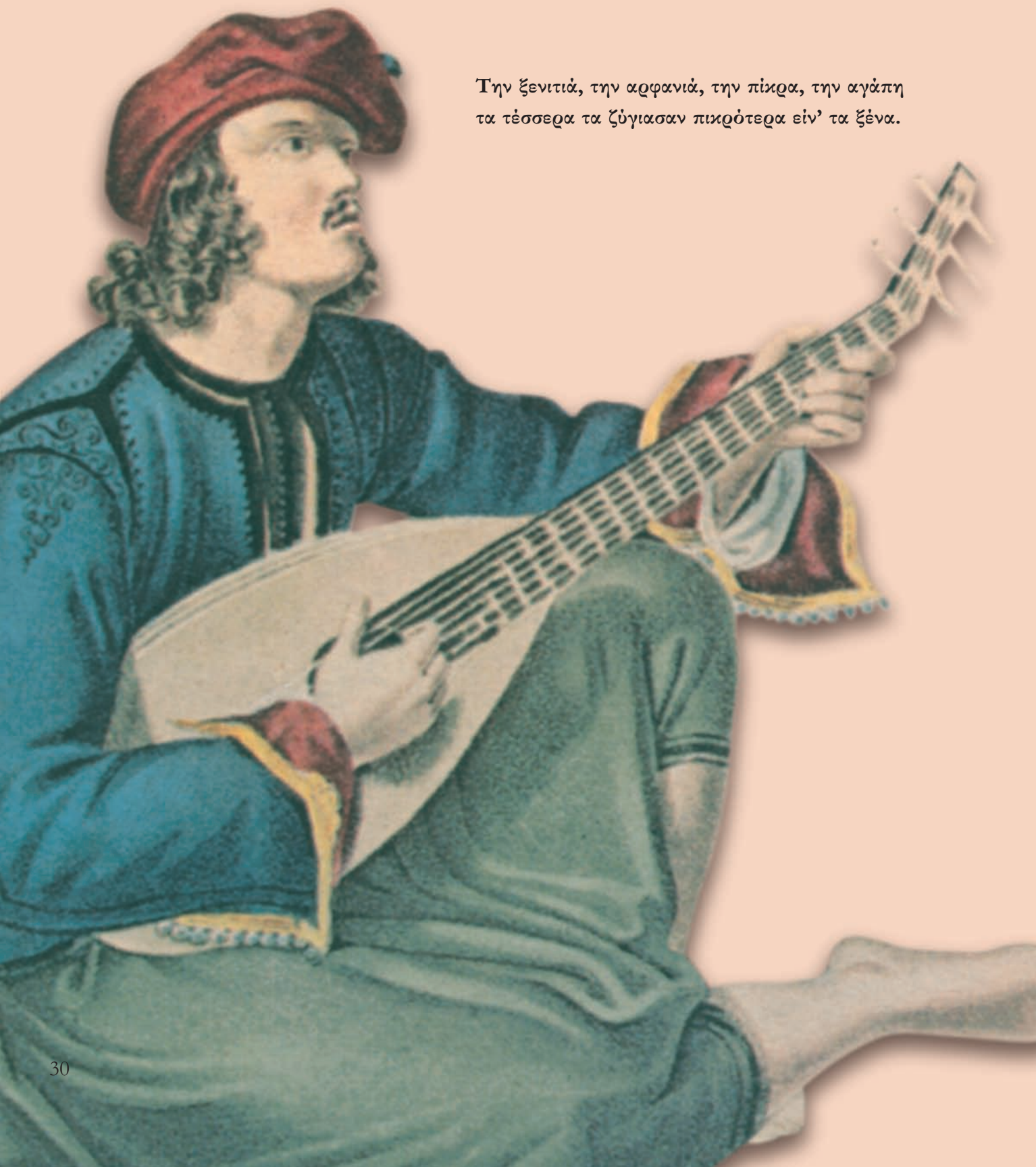
πάλι έξω το ριζατε; : πάλι διασκεδάζατε;

έτσι απέξω: χωρίς να χρειάζεται να βλέπει τους αριθμούς

Της ξενιτιάς

Στα παλιότερα χρόνια, όταν η επικοινωνία μ' αυτούς που έφευγαν ήταν πολύ δύσκολη, όποιος έμενε πίσω θρηνούσε για το χωρισμό του από τα αγαπημένα του πρόσωπα, σαν να συνέβαινε ένας θάνατος:

Την ξενιτιά, την αρφανιά, την πίκρα, την αγάπη
τα τέσσερα τα ζύγιασαν πικρότερα είν' τα ξένα.

1. Γλυκοχαράζουν τα βουνά κι αυγερινός τραβιέται,
και το δικό μου το πουλί στα ξένα τυραννιέται.
2. Να 'ταν η θάλασσα γυαλί και το γυαλί καθρέφτης
να σ' έβλεπα, πουλάκι μου, σε τι κρεβάτια πέφτεις.
3. Ο ξένος μες στην ξενιτιά σαν το πουλί γυρίζει
και σαν βασιλικός ανθεί, μ' αλήθεια δεν μυρίζει.
4. Της Σαλονίκης τα βουνά, Θεέ μου, χαμήλωσέ τα
να ιδώ τον Αντωνάκη μου, κι ύστερα ψήλωσέ τα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τι παρακαλεί ν' αλλάξει στη φύση ο άνθρωπος του δημοτικού τραγουδιού;
2. Πώς φαντάζεται αυτός τη ζωή του ξενιτεμένου του;